

УДК 327.8(477)

Наталя НОВИЦЬКА, асп.
ORCID ID: 0000-0001-6638-667X
e-mail: natalya.novytska1@gmail.com
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

ГЕОПОЛІТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРАЇН АФРИКАНСЬКОГО РОГУ

Вступ. Африканський Ріг – стратегічно важливий регіон для африканської і світової торгівлі та безпеки. Організація міжурядового управління з питань розвитку є головною платформою з урегулювання складних міждержавних відносин для країн регіону. У статті подано характеристику Африканського Рогу та розглянуто останні трансформації у сфері безпеки для низки держав регіону.

Методи. Було використано такі методи: аналітичний, історичний, узагальнення. Під час дослідження автори спиралися на принцип об'єктивізму.

Результати. У регіоні Африканського Рогу спостерігаємо інтенсивне суперництво та конкуренцію між державами, що не сприяє консолідації й урегулюванню безпекових викликів, і як наслідок – економічному зростанню загалом. Численні конфлікти як усередині окремих держав Африканського Рогу, так і між ними підриває стабільність регіону. Конкуренція за вплив позарегіональних сил також не сприяє консолідації держав Африканського Рогу.

Висновки. Конфліктогенність Африканського Рогу розвивається за ефектом поширення ("spillover"), що підкреслює взаємозалежність безпекового становища держав регіону. Конфлікти, що розвиваються в окремих державах, мають тенденцію до поширення за межі суверенних кордонів країн і мають вплив на дестабілізацію інших держав регіону. Зокрема, багаторічний конфлікт у Сомалі впливає на дестабілізацію сусідньої Кенії та Ефіопії. Конфлікти в Судані позначаються на безпековій ситуації в Південному Судані та Ефіопії тощо.

Ключові слова: Африканський Ріг, Міжурядове управління з питань розвитку, Сомалі, Джибуті, Судан, Південний Судан, Еритрея, Ефіопія, Уганда, Кенія.

Вступ

Нині у світі відбуваються геополітичні трансформації через глобальні інституційні дислокації внаслідок природних й антропогенних криз. До природних криз належать пандемії, як-от коронавірус, повені та шторми, спричинені змінами клімату, посухи та великі пожежі. Створені людиною збудники геополітичних змін – це явища, що розмивають кордони, такі як міжнародний тероризм, інтернет, транснаціональні корпорації, які є більшими та могутнішими акторами від багатьох держав. Коли дві сили, природна та створена людиною, поєднуються, будь-якій країні чи регіону стає важко успішно впоратися зі змінами. Регіони та країни, залежно від рівня спроможності та підготовки, по-різному реагують на зміни: одні, зрештою, лідирують, а інші – залишаються на місці або деградує, а деяким країнам і регіонам вдається очолити інших у поточному геополітичному перегрупованні.

Наскільки цей зсув є спричиненим людиною, це питання геополітичної гри влади, що іноді зумовлюється великою стратегією країни. Визначення лідерства в країні залежить від якості керівництва та його здатності помічати зміни, бачення того, як упоратися зі змінами та їхніми наслідками, а також від добре продуманої так званої великої стратегії. У цій великій стратегії гравці, які чудово розуміються на поточній картині світу та динаміці сил, можуть передбачити події, а потім підготуватися до ймовірного негативного результату.

Не всі країни та регіони можуть добре підготуватися ще й частково тому, що в них немає далекоглядних лідерів, здатних усвідомлювати небезпеки, використовувати нові можливості та вселяти впевненість у країни чи регіони. Ця спроможність, зі свого боку, залежить від економіки, технологічного прогресу, політичної стабільності, інтелектуальних здібностей і здатності планувати у просуванні передбачуваних "національних" або "регіональних" інтересів.

Метою нашої статті є надати характеристику стратегічного регіону Африканського Рогу на сучасному етапі й оцінку безпековому становищу країн регіону.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У статті автор спиралась переважно на праці міжнародних аналітичних центрів, наприклад, Міжнародної кризової групи, Міжнародного інституту стратегічних досліджень "HORN", Інституту безпекових досліджень Швейцарії тощо, а також на провідні іноземні медіа та сайти новин низки африканських країн, оскільки йдеться про події кількох останніх років.

Методи

Під час роботи над статтею було використано такі наукові методи: загальнонаукові – політико-системний, компаративний; загальнологічні – емпіричний, статистичний, прогностичного моделювання, геополітичного аналізу, проблемно-історичний.

Результати

Африканський континент має тенденцію слідувати за геополітичними змінами, оскільки лідери процесу перерозподілу світу стараються залишатися на відстані щодо континенту. Частково це пояснюють тим, що на континенті існує кілька кластерів конфліктів, які є водночас відмінними та схожими між собою; регіон Африканського Рогу є одним з них. Інші континентальні кластери розміщуються в Західній, Центральній і Південній Африці та у регіоні Великих озер. У кожному кластері конфлікти відбуваються всередині держав-членів, оскільки вони шукають спільну ідентичність для визначення держави, але зазнають невдачі, тому що народи в кожній державі відмовляються бути одним цілим. Крім того, штучність кордонів посилюється наявністю звичайних людей, які живуть у двох або більше державах і часто не визнають цих кордонів. Отже, кожна держава має проблему прийнятності всередині себе, у межах кластеру та в межах континенту.

Не останнє місце серед проблемних питань посідає етнічний чинник. Проблема багатоетнічності є однією із найважливіших предметів у науці про міжнародні відносини, оскільки багатоетнічність і пов'язані з нею проблеми є глобальними геополітичними явищами, які почалися рано та досягли свого піку на початку ХХ ст. через основні зміни в політичному ландшафті, спричинені війнами та розпадом багатьох імперій і великих держав, що призведе

ло до створення нових політичних карт відповідно до певних міркувань колоніальних держав, особливо в Африці. Усе це призвело до найсерйозніших викликів на основі етнічних і конфесійних конфліктів і спричинило розвиток геополітичних проблем (Mahtani, 2021).

Африканський Ріг – це географічний регіон, що входить до складу Північно-Східної Африки й омивається Індійським океаном. Існує довільне визначення того, які країни утворюють Африканський Ріг. Відповідно до політичної концепції наразі до регіону Африканського Рогу входять вісім держав, а саме Кенія, Судан, Джибуті, Ефіопія, Еритрея, Сомалі й Уганда, які є членами організації Міжурядового управління з питань розвитку, а також Південний Судан, який здобув незалежність 9 липня 2011 р. Якщо Сомаліленд, який проголосив свою незалежність від решти Сомалі, доб'ється міжнародного визнання як незалежна держава, кількість країн регіону збільшиться до дев'яти. Оскільки це політична концепція субрегіону, то в більш географічному сенсі регіон обмежується Ефіопією, Сомалі, Джибуті та Еритреєю (Mengisteab, 2021).

Зі стратегічного погляду, цей регіон називають Великим Африканським Рогом, що простягається на південь до району Великих озер. У цій статті буде розглянуто саме політичну концепцію, оскільки вона охоплює всі країни Міжурядового управління з питань розвитку. Регіон є геополітично стратегічним для африканської та світової економіки, безпеки й торгівлі.

Регіон Африканського Рогу простягається на території площею близько 5,2 млн кв. км, а довжина берегової лінії з Індійським океаном, Аденською затокою та Червоним морем становить близько 6960 км. Крім того, країни регіону мають загалом 6910 км міжнародних кордонів з Єгиптом, Лівією, Чадом, Центральноафриканською Республікою, Демократичною Республікою Конго, Руандою та Танзанією (About IGAD, 2024).

Африканський Ріг є особливо важливим регіоном, оскільки він має геополітичну, а також геостратегічну цінність для позаконтинентальних держав, що мають намір контролювати доступ до ресурсів регіону. Він з'єднує Азію з Європою через Червоне море, Суецький канал і Середземне море. Виклик полягає в тому, чи мають держави та народи Африканського Рогу, будучи відмінними та подібними, позитивні перспективи для просування своїх інтересів у світі, що перебудовується.

Це перспективний регіон з позиції наявних природних багатств, що становить стратегічний інтерес переважно для позаконтинентальних сил, водночас страждаючи від численних конфліктів між різними державами-членами. Штаб-квартири ключових регіональних організацій розташовані в країнах Африканського Рогу, що не може не свідчити про важливість цього регіону. Зокрема, штаб-квартиру Африканського Союзу розміщено в Аддіс-Абебі, а штаб-квартиру Міжурядового управління з питань розвитку – у Джибуті. Зазначені інституції покликані сприяти регіональному миру й економічному зростанню, але регіон не характеризується ні миром, ані суттєвим розвитком переважно через три взаємопов'язані фактори.

По-перше, наявне інтенсивне суперництво, заздрість і конкуренція, що заперечує співпрацю. З урядами, які мають проблеми з прийнятністю серед громадян, внутрішні тертя стають транснаціональними для сусідніх держав. Громадяни, особливо ті, хто перебуває у прикордонній зоні, не ідентифікують себе з державою, у якій живуть, відповідно лояльності до держави немає, або ж згодом вона зникає. Для таких людей лояльність

до громадянства є непостійною і часто змінюється залежно від політичних чи соціально-економічних чинників. Під час конфлікту такі люди допомагають транснаціоналізувати нестабільність, що починається в одній країні та закінчується в іншій. Держави в регіоні Африканського Рогу ще не знайшли відповіді на виклики своїх громадян, які мають багаточисельну лояльність, та не мають рішень, як з ними впоратися.

По-друге, існують неконтрольовані фактори, що роз'єднують держави, такі як тероризм, глобальні інституції, які не поважають африканські держави. З огляду на це держави Африканського Рогу залежать від тих органів постмодерного колоніалізму, які зазвичай мають більше ресурсів і влади, ніж кілька невеликих країн, що об'єднані. Ці органи найчастіше мають штаб-квартири у великих світових державах і перебувають під їхнім захистом, що демонструє їхній прихований залізний кулак на випадок, якщо їхнім органам буде кинута серйозний виклик. Як наслідок, ці органи диктують, що робити малим країнам. Лише деякі держави здатні захистити себе від таких сил або протистояти їм. Тож лідери цих малих країн чекають на вказівки щодо того, що робити, і не витрачають час і ресурси на дослідження всіх видів загроз, які можуть виходити від тих, хто перебуває на відстані. Часто дослідження мало що означають для можновладців, які чекають вказівок ззовні. Ігноруючи дослідження з геополітики і геостратегії, держави Африканського Рогу стали вразливими для зовнішніх маніпуляторів, і це, найімовірніше, триватиме, оскільки не передбачено жодних зусиль, спрямованих на зміну тако негативного домінуючого ставлення.

По-третє, регіон є надмірно залежним від позаконтинентальних держав у багатьох питаннях, що робить його недієздатним. Країни неодноразово не сплачують свої внески до регіональних органів або тому, що не можуть, або тому, що не надають регіональним органам належного значення. У деяких випадках країни, що не виконують свої зобов'язання за своєю суттю, очікують, що інші організації оплачуватимуть їхні рахунки. Регіональні органи в підсумку випрошують "допомогу" у позаконтинентальних донорів або "партнерів з розвитку", які потім із задоволенням ставлять багато умов за цю "допомогу". Така "допомога" є інструментом для використання геополітичної сили і перетворення держав на маріонеток. Згодом жебрацтво збільшує залежність країни або регіону, що надає геополітичні важелі впливу на держави, щоб увічнити і, здавалося б, процвітати в забезпеченні регіональної нестабільності на Африканському Розі. Перетворення держав на Африканському Розі на "маріонеток" для просування позаконтинентальних інтересів, які можуть зашкодити довгостроковим інтересам регіону або інтересам окремих держав, імовірно, зростатиме, а це означає проблеми для регіону (HORN Bulletin, 2023).

Африканський Ріг фахівці розглядають як складний блок безпеки на континенті, що стикається з переплетеними викликами від демографічних до економічних і від політичних до безпекових питань. Мешканці регіону ведуть відносно схожий спосіб життя з погляду релігії, політичної історії і способу господарювання. Вони також мають довготривалі взаємно деструктивні тенденції та досвід.

Населення регіону становить понад 304 млн осіб, що характеризується високими темпами природного приросту населення (Data for Sudan..., 2023). Демографічна структура регіону швидко змінюється. Кількість молоді в регіоні стрімко зростає, а середній вік насе-

лення не перевищує тридцяти років. Уганда, наприклад, є другою наймолодшою нацією у світі (U-Report..., 2023). Можна стверджувати, що країни Африканського Рогу є одними з найбільш швидкозростаючих у світі. Демографічна вікова структура свідчить про те, що близько 50 % населення становить молодь, що дає гарні можливості для подальшого економічного зростання, якщо молодь забезпечена належною освітою та професійною підготовкою. Середній темп приросту населення в регіоні, за винятком Джибуті (де цей показник нижчий за середній), перевищує 2 % (Data for Sudan..., 2023). Крім того, у регіоні Африканського Рогу існує серйозна тенденція до урбанізації, коли велика кількість людей із сільської місцевості мігрує у великі міські центри в пошуках роботи та кращих доходів. Середній рівень урбанізації в регіоні оцінюється в 4,1 %. Населення столиць, таких як Аддіс-Абеба, Найробі та Хартум, значно перевищують 3 млн осіб кожне. Бідність і безробіття серед молоді, вразливість до наркоманії, що є досить поширеною в країнах Східної Африки, які слугують транзитними точками наркотрафіку, що прямує з Афганістану до країн Західної Європи – це також соціальні проблеми, з якими стикаються люди в регіоні (Mwakideu, 2022).

Зважаючи на той факт, що молодь становить більшу частину населення не лише держав Африканського Рогу, а й решти держав Африканського континенту, регіональні економічні співтовариства мають багато стратегій щодо участі молоді в їхніх відповідних програмах миру та безпеки. Міжурядове управління з питань розвитку внесло молодь у свою регіональну стратегію.

Африканський Ріг зазнав багатьох соціальних, політичних й економічних трансформацій після здобуття незалежності, що призвело до військових переворотів, міждержавних і громадянських війн, революцій, етнічних і релігійних суперечок, а також складних гуманітарних криз тощо. Кожна країна регіону зіткнулася принциповою з однією громадянською війною в постколоніальну еру. Африканський Ріг також пережив більше міждержавних війн, ніж будь-який інший регіон в Африці, особливо Ефіопія – Сомалі, 1977–1978 рр. та 2006–2009 рр.; Ефіопія – Еритрея, 1998–2000 рр.; й Еритрея – Джибуті, 2008 р. (Yebooua, & Cilliers, 2021). Ці міждержавні війни вели переважно через територіальні та прикордонні суперечки. Погано демарковані кордони між конкуруючими доколониальними імперіями, а згодом визначені колонізаторами, зіграли важливу роль у цих конфліктах.

Екологічна вразливість, яка призвела до того, що держави та суспільства не можуть виробляти достатню кількість продуктів харчування й інших видів матеріального забезпечення, є однією з основних проблем регіону. Країни Африканського Рогу характеризуються високим рівнем мінливості режиму опадів, а клімат схильний до періодичних посух і посушливих періодів, що робить Африканський Ріг одним із найвразливіших регіонів на Африканському континенті, до кліматичних коливань, що підкреслює потребу в політиці і програмах, які збільшують технічний і дослідницький потенціал регіону. Деградація землі та довкілля є найсерйознішими загрозами для регіону, оскільки обидві впливають на його сільськогосподарське виробництво й економічне зростання. Зазначені явища не лише сприяють відсутності продовольчої безпеки, голоду та злиднів, але й соціальній, економічній та політичній напрузі, яка може спричинити конфлікти та ще більшу бідність серед населення (About IGAD, 2024). Вплив зміни клімату, конкуренція та конфлікти за природні ресурси, суперечки щодо транс-

кордонних ресурсів (зокрема й води) та рибальства є одними з найскладніших проблем у регіоні.

У соціально-економічній площині більшість держав Африканського Рогу належать до найменш розвинених країн світу та мають однакові темпи економічного зростання. Економічна структура країн Африканського Рогу має значний перекид на користь сільського господарства. Незважаючи на їхню економічну залежність від сільського господарства, вразливого до негативних наслідків зміни клімату, останнім часом спостерігаються певні ознаки економічного зростання. Судан, Ефіопія, Джибуті й Еритрея мають щорічне зростання від 5 до 9 % ВВП, тоді як Південний Судан і Сомалі зростають повільними темпами через конфлікти, що тривають і досі. За даними Світового банку, загальний ВВП регіону становить приблизно 372 млрд дол США (GDP..., 2023). Незважаючи на це, потреба в гуманітарній допомозі не піддається уяві. За сприяння ООН для порятунку 32 млн людей, які опинилися в пастці через постійну посуху, зміну клімату та конфлікти, у 2023 р. Ефіопії, Кенії та Сомалі було виділено понад 2,4 млрд дол США (Horn of Africa..., 2023).

Більшість держав Африканського Рогу мають авторитарні й автократичні уряди, які страждають від браку народної легітимності, культури демократії, захисту прав людини та дотримання верховенства права. У деяких із цих держав, таких як Сомалі, Південний Судан й Еритрея, інституції, що сприяють демократизації та належному врядуванню, є або занадто слабкими, або взагалі відсутніми. Майже всі уряди та народи в цьому регіоні успадкували спадщину авторитарних попередників й опинилися в колі постійного насильства, пов'язаного з виборами (Terefe, & Tesfaye, 2023).

Значна кількість громад скаржаться на політичну й економічну ізоляцію. Як наслідок, є низка інцидентів і кілька поточних питань, що стосуються державності. Південний Судан та Еритрея досягли цього за останні 30 років. У Сомалі триває одна з найстаріших громадянських війн у Африці: прагнення Пунтленду до більшої регіональної автономії, якщо не незалежності, і прагнення Сомаліленду до незалежності все ще залишаються нерозв'язаними питаннями. Жителі Дарфуру в Судані понад 20 років продовжували боротьбу проти того, що вони називають політичними репресіями з боку центрального уряду, у якому домінують північні арабські етнічні групи. Ефіопія протестувала проти політичної групи, що прийшла до влади в 1991 р. на підставі домінування і монополії на владу і ресурси Фронту визволення народів Тиграю. Після падіння режиму, у якому домінував Фронт визволення народів Тиграю, конфлікт в Ефіопії пішов іншим шляхом. Загалом, у всьому регіоні політичне протистояння відкрито формується навколо політики ідентичності. Соціальна ідентичність (релігійна, етнічна, плеємінна) відіграє вирішальну роль. Згідно з даними організації "Human rights watch", етнічні чистки відбуваються і тепер проти народів Тиграю в Ефіопії під час загострення конфлікту (Ethnic Cleansing..., 2021). У всіх цих випадках актори шукають союзників та підтримку з боку регіональних і глобальних держав.

Протягом багатьох десятиліть регіон переживав війни між державами, сепаратистські рухи, внутрішньодержавні насильницькі конфлікти, іноземні інтервенції, терористичні атаки, піратство та насильство після оскаржуваних виборів. Більшість чинних урядів у регіоні – це колишні повстанці (Еритрея, Південний Судан, Ефіопія та Сомалі), а вузький внутрішній політичний простір стимулює новий виток повстанців у

їхніх країнах. На Африканському Розі також називають конфлікти, пов'язані з неспроможними державами регіону (*failed states*) та країнами з нестабільними перехідними процесами (Witt, 2021).

Прикордонні конфлікти й територіальні претензії, які залучали зовнішні сили як покровителів тієї чи іншої держави, тривалий час домінували на Африканському Розі. Регіон також пережив іредентизм і конкуренцію за природні ресурси, такі як вода і земля, що призвело до нової хвилі регіональної нестабільності з наслідками для гарантованих засобів до існування та економічної життєздатності. Окремі держави регіону успадкували спадщину спонсорів повстанців одна проти одної. За часів холодної війни це робили Сомалі, Ефіопія і Судан, що сприяло відокремленню великих територій від кожної з країн; Еритрея від Ефіопії, Південний Судан від Судану і Сомаліленд (хоча і невизнаний) від Сомалі. У сучасний період нові держави (Еритрея і Південний Судан) зробили те саме зі своїми сусідами, надаючи військову допомогу і доступ до баз для військової діяльності.

Регіон також перетворився на головний фронт у війні з тероризмом, що стала визначальною рисою стратегічного порядку денного світових держав після терактів 11 вересня у США. Близькість регіону до Близького Сходу, зокрема до Ємену, де на Аравійському півострові створила свою базу "Аль-Каїда", зробила регіон плацдармом для проведення контртерористичних операцій через море. Терористичні організації дедалі частіше розглядали регіон як безпечний притулок на руйнах деяких держав Африканського Рогу, таких як Сомалі. Найвідомішою з них є "Аль-Шабаб", що базується в Сомалі, але вчиняє терористичні акти і в інших країнах регіону (Кенії, Уганді, Ефіопії). Незважаючи на антитерористичну діяльність та співпрацю держав Африканського Рогу із США, які є провідною державою у веденні антитерористичної війни та міжнародними організаціями задля боротьби з тероризмом, він продовжує залишатися ключовою загрозою для стабільності та миру у регіоні (Debisa, 2021).

З іншого боку, регіон став свідком деяких із найуспішніших прикладів миротворчої діяльності на Африканському континенті, а також поступової інституціоналізації регіональної миротворчої архітектури через Міжурядове управління з питань розвитку, що має чіткий мандат щодо миру та безпеки. З метою запобігання виникнення нових конфліктів та розв'язання наявних, регіональні економічні спільноти Африканського континенту впроваджують регіональні програми й інструменти.

Такими основними інструментами для запобігання конфліктам у регіоні Африканського Рогу, запровадженими Міжурядовим управлінням з питань розвитку, є:

- Механізм раннього запобігання та реагування на конфлікти (CEWARN): спирається як на відкриті джерела, так і на систему польового моніторингу для збирання інформації та даних у п'яти тематичних кластерах – безпека, управління, довкілля, економіка та соціально-культурні питання;

- Відділ підтримки посередництва: був створений задля посилення посередницьких зусиль у регіоні шляхом нарощування потенціалу та превентивної дипломатії;

- Превентивна дипломатія: було засновано Офіси спеціальних посланників для керівництва та сприяння процесам посередництва в країнах;

- Місії зі спостереження за виборами: надають допомогу під час проведення виборів і спостереження за виборами через короткострокові місії до держав-членів;

- Жіночий форум миру: сформовано із трьох жінок-представниць кожної з держав-членів Міжурядового управління з питань розвитку, які представляють виконавчу, законодавчу владу та громадянське суспільство, та мають завдання сприяти участі жінок у розбудові миру та процесах урегулювання конфліктів, як це передбачено Резолюцією Ради Безпеки ООН № 1325;

- Центр передового досвіду із запобігання та протидії насильницькому екстремізму: було створено як інструмент для сприяння регіональному обміну передовим досвідом та уроками, отриманими у запобіганні та протидії нарративам насильницького екстремізму (Youth in Africa..., 2023).

Проте у своїй здатності визначати порядок денний регіональної безпеки Міжурядове управління з питань розвитку значно залежить від окремих стратегічних, фінансових і логістичних внесків від держав-членів. Це робить організацію схильною до перешкод щоразу, коли виникають розбіжності.

Досвід кожної з країн регіону Африканського Рогу у становленні державності та політики в галузі безпеки є різним. У найскладнішій ситуації продовжує перебувати Сомалі.

Сомалі. Понад три десятиліття війн і відсутність державного контролю перетворили Сомалі на одну з найменш розвинених держав світу. Орієнтовна чисельність населення становить 17 млн осіб, серед яких 4 млн внутрішньо переміщених осіб, а 8,2 млн осіб потребують гуманітарної допомоги (International Partnerships..., 2024).

У листопаді 2023 р. Сомалі приєдналась до Східноафриканського співтовариства, головною метою якого є заохочення торгівлі шляхом скасування митних зборів між державами-членами. Очікується, що цей крок матиме позитивний вплив для держави, що прагнула членства в цій організації із 2012 р. (Somalia signs treaty..., 2023).

Держава невдало розпочала здобуття незалежності в 1960 р. з іредентистських прагнень захопити території сусідів в ім'я пансомалізму. У процесі вона виявилася маріонеткою холодної війни, оскільки вела війни і програвала їх. Сомалі було спустошено війною, що почалася в далекому 1968 р. як конфлікт між кланами та загострилася після державного перевороту в країні під проводом Сіада Барре в 1969 р. Після захоплення влади він використав це, щоб надати перевагу членам свого клану. Його усунення призвело до кількох битв між різними кланами, що прагнули до влади. Падіння уряду Барре в 1991 р., зрештою, призвело до фрагментації країни, яка відтоді перебувала у безкінечному конфлікті.

До здобуття країною незалежності в 1960 р. Сомалі управляли дві країни-колонізатори: Велика Британія на півночі та Італія на півдні. Відтоді країна має два окремі сепаратистські регіони – Сомаліленд і Пунтленд, що проголосили свою незалежність, але жоден не був визнаний міжнародною спільнотою як суверенна держава. Після державного перевороту в 1969 р. Сіад Барре, офіцер і політичний діяч Сомалі, що належав до племені махеран, запроваджував соціалізм, націоналізацію економіки та концентрацію влади. Справді, у жовтні 1969 р. прем'єр-міністр Мохаммед Ібрагім Егал об'єднав усі політичні партії, щоб обрати нового президента. Тоді ж генерал-майор Сіад Барре організував державний переворот, захопив владу та заарештував членів парламенту. Щойно він прийшов до влади, деякі клани сомалійського суспільства, почуваючись не почутими та

не визнаними новим режимом, почали нападати на президента Барре, що призвело до усунення глави уряду в 1991 р. та дало змогу встановити проміжний режим, який очолив Алі Махді Мохамед як наступник Сіада Барре. Однак тривалі конфлікти з новоствореною владою призвели до усунення другої глави держави та тривалого занепаду держави. Тим часом країна пережила період посухи та голоду. Протягом цього часу Сомалі надавали гуманітарну допомогу, що породило масове її розкрадання, що, зі свого боку, спричинило нові зіткнення між кланами через привласнення цієї допомоги. Для припинення зіткнень між кланами, пов'язаних із допомогою, були вжиті військові дії, переважно американські, але вони не увінчалися успіхом (Kamsal, 2021).

Сомалі розпалась на автономні території, що ворогували між собою. Їх очолювали воєначальники, які привертати зовнішню увагу, зокрема і терористичних організацій. Деякі з лідерів територій знайшли притулок у Кенії, що стала транзитним пунктом для відчайдушів, які прямували переважно на Захід. Деякі з утікачів повернулися до Сомалі як "громадяни" західних країн, щоб працювати в уряді і стати довіреними особами в регіональній політиці влади. Відкриття величезних запасів газу та нафти на східному африканському узбережжі зробило цих маріонеток дуже корисними у провокуванні морського прикордонного протистояння між Кенією та Сомалі. У серпні 2014 р. Сомалі подала позов проти Кенії до Міжнародного суду з метою делімітації морського кордону між Сомалі та Кенією в Індійському океані (Maritime Delimitation..., 2024). Іронія полягає в тому, що багато із цих антикенийських проксі працюють і мають успішний бізнес у Кенії. Більше не намагаючись анексувати Кенію, нова стратегія Сомалі, схоже, полягає в тому, щоб проникнути в Кенію всіма можливими способами, а також відігравати роль проксі для зовнішніх сил, які можуть мати претензії до Кенії.

Незважаючи на вступ до більш мирної ери на початку XXI ст., у Сомалі залишається відчуття незахищеності, зокрема і через зростання влади ісламістів, переважно на Півдні. Федеративний устрій держави Сомалі дає змогу регіонам мати певну незалежність, що іноді призводить до того, що племена змагаються за владу, оскільки окремі регіони можуть бути зайняті лише одним кланом або кількома. В основі конфлікту лежить конституція федеративної держави. Домінантні клани хочуть зберегти свою зверхність над територіями, що перебувають під їхнім контролем. І навпаки, маргіналізовані клани не підтримують державний федералізм, оскільки їм це не вигідно. Ісламістські угруповання також виступають проти цього, оскільки вони бажають встановити в державі закони шаріату і таким чином сприяти єдиній релігійній ідентичності. Невдача сомалійської держави полягає в її нездатності забезпечити справедливе представництво для всіх кланів (домінантних або маргінальних). Відсутність рівного представництва посилює розчарування кланів і призвело до створення збройних формувань і застосування насильства.

Крім того, Сомалі вже понад 25 років страждає від високого рівня корупції. З одного боку, панівний клас використовує свій статус і створює корумповану політичну структуру, а з іншого, народ Сомалі страждає від бідності та не відчуває себе представленим провладною елітою. Країна у 2023 р. посіла перше місце в рейтингу найбільш корумпованих держав світу (Most Corrupt..., 2024).

Після виконання навесні 2022 р. своїх парламентських і президентських конституційних вимог Сомалі розпочало процес відновлення необхідних інституційних

механізмів для управління та державного контролю. У березні п'ять федеральних республік країни та лідери найвпливовіших кланів завершили відбір членів верхньої та нижньої палат парламенту. У травні на спільному засіданні обох палат було обрано президентом Хасана Шейха Мохамуда – на чотири роки наступником Мохамеда Абдуллахі (також відомого як Фармаджо), термін повноважень якого закінчився в лютому 2021 р., але який потім відмовився залишити посаду. Після свого обрання президент Хасан пообіцяв працювати над таким необхідним примиренням з іншими політичними групами (Harb, 2023).

Фрагментація також сприяла появі терористичної організації "Аль-Шабаб" у Сомалі, що має вигляд альтернативного, хоча й неофіційного, уряду. У підсумку між добре організованою терористичною групою і сомалійською державою сформувалися симбіотичні відносини. За певної зовнішньої підтримки вона навряд чи припинить свої дестабілізуючі атаки на внутрішні інститути, центральний уряд і на сусідні держави, наприклад Кенію. "Аль-Шабаб" зумів залишатися серйозною загрозою для центрального уряду та державних установ. А в жовтні минулого року група бойовиків підірвала два заміновані автомобілі біля Міністерства освіти в столиці, убивши близько 100 людей і поранивши ще 300. Узявши на себе відповідальність за напад, "Аль-Шабаб" заявив, що ціллю було міністерство, тому що воно є "ворожою базою", що "прагне позбавити сомалійських дітей від ісламської віри" (Harb, 2023).

Оскільки "Аль-Шабаб" слугує неоголошеній геополітичній меті, яка полягає в тому, щоб дозволити позаконтинентальним силам перетворити фрагментовану сомалійську державу на маріонетку для просування сумнівних претензій, ця терористична організація навряд чи зникне з регіональної сцени. Це настільки серйозний фасилітатор позаконтинентальної окупації Сомалі як маріонетки і стартового майданчика для геополітичних маневрів на Африканському Розі і в Східній Африці, що дає змогу різним глобальним акторам просувати свої сумнівні претензії. Це дає змогу іншим державам створювати в Сомалі військові бази, які нібито мають тренувати сомалійські сили оборони. Однак їхні суперечливі військові філософії в підсумку або збивають сомалійців з пантелику, або виправдовують подальше втручання. Ця плутанина заохочує терористичну організацію залишатися регіональною силою, що робить Сомалі непродуктивною, а отже, подальшим "об'єктом" геополітичного співчуття. Як наслідок, залежна від допомоги Україна, втягнута у війну, прийняла рішення надати продовольство не менш залежному від допомоги та зруйнованій війною Сомалі. Активізація України в Африці частково спрямована і на поліпшення іміджу України серед африканських держав, які скептично ставляться до бойових дій в Україні, що пов'язано з веденням російської пропаганди на Африканському континенті (Україна надасть..., 2022).

Іншою причиною нестабільності Сомалі є гонка за присвоєння ресурсів. Тваринництво та сільське господарство – основні джерела прибутку в регіоні та причина суперництва. Сомалі загалом (включно із Сомалілендом і Пунтлендом) пережили тривалі періоди посухи, збільшення кількості кліматичних мігрантів, людей, які рятувалися від напруженості, бідності, переозброєння міліції та посилення бойових дій. Менше половини населення має доступ до питної води, а багато людей померли від недоїдання. Тож більшість людей вирішують мігрувати в міста. Проте міста не в змозі забезпечити свої базові потреби (освіта, водопостачання тощо) та

перебувають у занедбаному стані. Багато мігрантів опиняються без роботи, а потім їх вербують озброєні групи, які штовхають їх воювати разом з ними. Крім того, зростання ісламських екстремістів є фактором, що відіграє ключову роль.

Джибуті. Сусіди Сомалі також мають серйозні проблеми. Найменша держава регіону – Джибуті є залежною від зовнішніх акторів, частково завдяки своєму геостратегічному розташуванню на місці з'єднання Червоного моря та Індійського океану, що приваблює геополітичних гравців, які конкурують між собою за військові об'єкти. Джибуті перетворила своє геополітичне положення на інструмент стратегії розвитку. Населення держави становить близько 1 млн осіб (Djibouti..., 2024).

Іншим фактором, який робить Джибуті привабливою для великих держав, є її близькість до країн високого ризику в Африці та на Близькому Сході. Через загрозу безпеці, спричинену морськими піратами та бойовиками "Аль-Шабаб", Сомалі перетворилася на джерело конфлікту. Адже в Ємені тривають бойові дії, піратські операції також цілком не зникли. Ці кризи вимагають створення міжнародними акторами військової бази в регіоні. Цей тип бази використовується країнами для поширення своєї влади, втручання в регіональні справи, розповсюдження своєї культури та посилення свого політичного впливу. Отже, завдяки своєму географічному положенню Джибуті наразі має властивість бути важливою військовою базою для таких великих держав, як США, Франція, Італія, Китай та Японія. Також у країні розміщуються британські війська (Close the..., 2023).

Як штаб-квартира Міжурядового управління з питань розвитку, її ефективність як промоутера регіонального миру і стабільності обмежена залежністю цієї організації від таких зовнішніх органів, як Європейський Союз. Джибуті перебувала під протекторатом Франції близько століття, проголосила незалежність у 1977 р., але французький вплив нікуди не зник. Нині держава діє як проксі-сервер французьких інтересів у регіоні. Лише з 1999 р., коли Омар Гелле посів пост президента, ця країна змогла прийняти та реалізувати принцип багатосторонності у своїй зовнішній політиці. Особливо в 2000-х рр. спостерігається, що інтереси держав, таких як США, Китай і РФ, стали більш помітними. Великі держави вступили в змагання за отримання військових баз у Джибуті та активізували свої спроби планувати та фінансувати життєво важливі для цієї країни проекти (Aliyev, & Caliskan, 2023).

Війна 1998–2000 рр. між Ефіопією та Еритреєю становила як загрозу, так і можливість для Джибуті. Унаслідок конфлікту Ефіопія перенаправила всю торгівлю, яку вона раніше відправляла через порти Еритреї, до Джибуті, що значно зміцнило економічні, політичні та безпекові зв'язки, які склалися після підписання торговельного протоколу в 1996 р. Це поклало початок відродженню морського сектора Джибуті. і визнання того, як її морське геостратегічне положення можна використати для генерування капіталу. Порти Джибуті обслуговують 95 % торгівлі Ефіопії, а також перевантаження вантажів між Європою, Близьким Сходом та Азією (Aden, & McCabe, 2021, р. 223–248). Проте держава є вразливою до тиску з геополітичних питань, наприклад через те, що виступає проти кандидатури Кенії в регіональних або глобальних органах.

Еритрея, східно-африканська держава, одна з найменш розвинених у світі, розташована на березі Червоного моря і має невелику територію. Була колонізована Італією в 1890 р., у 1941 р. колонія перейшла до

Великої Британії, протекторатом якої пробула десятиліття, а після Другої світової війни ООН зробила Еритрею автономним регіоном Ефіопії. У 1961 р. почалася війна за незалежність Еритреї. Наступного року, за правління імператора Ефіопії Хайле Селассіє, Еритрея була анексована, і не тільки було заборонено її прапор, але й люди були змушені говорити амхарською мовою, офіційною мовою Ефіопії. Збройна боротьба тривала протягом тридцяти років до 1991 р., коли Еритрея змогла отримати незалежність (Cooper, & Underwood, 2010).

З моменту здобуття незалежності Еритрея мала лише одного президента – Ісаюса Афеверкі, його правління, особливо з 2001 р., характеризувалося вкрай авторитарними та репресивними діями. Однопартійна держава останній раз проводила регіональні вибори в 2004 р. і не проводила президентські вибори з 1993 р. Країна керується конституцією 1993 р. Нову конституцію було ратифіковано в 1997 р., але її ніколи не було реалізовано. Афеверкі неодноразово висловлював свою зневагу до демократії західного зразка. Президент офіційно виступає як главою держави, так і главою уряду, а також у його руках зосереджені усі гілки влади. Єдина законно дозволена партія в усій країні – Народний фронт за демократію і справедливість.

Два з половиною роки тривала прикордонна війна з Ефіопією, що спалахнула ще в 1998 р., а завершилася під егідою ООН у грудні 2000 р. У 2007 р. Ефіопія відхилила демаркацію кордону між Еритреєю та Ефіопією. Понад десятирічна напружена безвихідь "ні миру, ні війни" закінчилася у 2018 р., коли дві країни підписали декларацію про мир і дружбу. Після мирної угоди з Ефіопією в липні 2018 р. керівництво Еритреї почало інтенсивну співпрацю із сусідніми державами Африканського Рогу, зміцнюючи регіональний мир, безпеку та співпрацю, а також сприяючи зближенню між урядами й опозиційними групами. У листопаді 2018 р. Рада Безпеки ООН скасувала ембарго на постачання зброї Еритреї, що тривало із 2009 р. після того, як Моніторингова група ООН Сомалі – Еритрея повідомила, що не знайшла доказів підтримки Еритреєю в останні роки організації "Аль-Шабаб". Зближення країни з Ефіопією привело до відновлення економічних зв'язків зі збільшенням обсягів повітряного транспорту, торгівлі, туризму та портової діяльності до кінця 2020 р., але економіка залишається залежною від сільського господарства, а Еритрея все ще залишається однією з найбідніших країн Африки. Еритрея зіткнулася з новим міжнародним осудом і санкціями США в середині 2021 р. за участь у війні в ефіопському регіоні Тиграї, де еритрейські сили були визнані винними у вчиненні військових злочинів і злочинів проти людства. Оскільки більшість еритрейських військ залишали північну Ефіопію в січні 2023 р., Ісаяс Афеверкі розпочав дипломатичні заходи, спрямовані на зміцнення зовнішнього партнерства та регіонального впливу Еритреї. Незважаючи на поліпшення відносин країни із сусідами, президент не відмовляється від репресій, а призови і милітаризація тривають (Eritrea..., 2024).

Ефіопія. Якщо Еритрея майже не залежить від Кенії, то з Ефіопією – зовсім інша історія, оскільки вона має не лише кордон з Кенією, але й сентиментальну прив'язаність одна до одної. Ефіопія перетворилася із джерела гордості для Африки на місце позаконтинентального тиску й конкуренції, а її діаспора – на місце постійного жалю. У колоніальні часи Ефіопія була джерелом натхнення для panaаfricanського опору імперіалізму, головним чином завдяки новини про перемогу над італійцями в 1896 р. в битві при Адові.

Оскільки ефіопи та їхні друзі мали звичку щорічно святкувати битву при Адові та нагадувати італійцям про їхнє приниження 1896 р., то Беніто Муссоліні вирішив вторгнутися до Абіссинії у 1930-х рр., щоб відновити самооцінку Італії як великої європейської держави. Успіх вторгнення частково спричинив початок Другої світової війни, посилення почуття panaфриканізму, піднесення растафаріанського культурного руху та холодну війну, що розколювала світ. Це почуття panaфриканізму створило міцні зв'язки між Джомо Кеніятою, кенійським політичним діячем, й імператором Хайле Селассіє, які визначали колоніальні та постколоніальні відносини. Незважаючи на періодичні геополітичні негаразди, ці відносини тривають і, ймовірно, триватимуть і надалі. Це пояснює майже рефлекторну реакцію Кенії на проBLEMI, що виникають в Ефіопії.

Однак у постколоніальному світі та після закінчення холодної війни внутрішні суперечності в Ефіопії призвели до того, що вона занепадала як джерело африканської гордості. Її столиця, Аддіс-Абеба, була обрана як штаб-квартира для новоствореної panaфриканської організації – Організації африканської єдності (ОАЄ), яка згодом перетворилася на Африканський союз (АС). Схильна до внутрішнього насильства й інституційної нестабільності, Аддіс-Абеба не виправдала panaфриканських очікувань.

Замість того, щоб бути предметом гордості континенту, Ефіопія перетворилася на місце війн, що породжують біженців, голоду, спричиненого посухою, та об'єкт всевітнього жалю. Її нинішній лідер, прем'єр-міністр Абій Ахмед, починав як миротворець і навіть отримав Нобелівську премію миру за припинення війни з Еритреєю, обіцяв налагодити взаємовідносини між етнічними групами країни, але внутрішні чвари набрали нового оберту. До 2020 р. етнічні відносини всередині Ефіопії знову почали погіршуватися. Весь світ спостерігав за жорстоким конфліктом між центральним урядом і найпівнічнішим регіоном Ефіопії Тиграєм, що тривав з 2020 по 2022 р. Конфлікт був одним із найбільш смертоносних у новітній світовій історії та привернув увагу міжнародної спільноти через безліч імовірних військових злочинів, порушень прав людини й етнічних чисток у Тиграї. Війна формально завершилася в листопаді 2022 р.; Тиграї залишився в руїнах, а його столицю було передано федеральному уряду. У штатах Амхара і Оромія було оголошено надзвичайний стан через масові сутички й убивства (Conflict in Ethiopia..., 2023).

Варто зауважити, що Ефіопія не має виходу до моря з 1993 р., відколи Еритрея отримала незалежність після тридцятилітньої війни, через що Ефіопія стала залежною від портів своїх сусідів. Прем'єр-міністр Абій Ахмед неодноразово заявляв, що доступ до моря є стратегічним питанням. Найочевиднішою метою Ефіопії є еритрейський порт Ассаб у Червоному морі, що був частиною держави до здобуття Еритреєю незалежності понад 30 років тому. Після ефіопсько-еритрейської війни 1998 р. та закриття кордону між двома країнами доки Ассаба руйнуються, а торгівлю Ефіопії веде через сусідню Джибуті. Звісно, що логістика через Джибуті цілком працездатна та налагоджена, але все ж таки це не територія Ефіопії (Waal, 2023).

Десятиліттями зовнішня політика Ефіопії була передбачуваною. Вона хотіла стабілізувати Африканський Ріг під власним керівництвом. Частиною цього було партнерство з ООН та Африканським Союзом у мирних зусиллях у Судані та Сомалі. Ефіопія стала найбільшим

африканським учасником миротворчих місій ООН й Африканського Союзу.

Нині відносини Ефіопії із сусідами дещо загострилися і причиною цьому стали коментарі прем'єр-міністра Абій Ахмеда щодо ймовірного конфлікту, який може виникнути з державами-сусідами, якщо Ефіопія не матиме доступу до океану (Ahmed, & Tadesse, 2024). Особливий гнів у Сомалі викликала нещодавно підписана угода Ефіопії із Сомалілендом, який погодився надати у 50-річну оренду Ефіопії військово-морську базу з доступом до порту Бербера в Червоному морі. Натомість Ефіопія офіційно визнала "незалежність" Сомаліленду. Абій Ахмед назвав цю угоду історичною та такою, що дасть змогу Аддіс-Абебі диверсифікувати свій доступ до морських портів (Ahmed, & Tadesse, 2024).

Крім того, Ефіопія все ще має претензії до Єгипту щодо річки Ніл і будівництва Великої греблі Відродження для енергетики та іригації. Частково Ефіопія наполягає на будівництві дамби, тому що Британія, коли вона контролювала долину Нілу в часи розквіту своєї імперії, ігнорувала Ефіопію у своїх проєктах з укладання договорів щодо Нілу. З огляду на це річка Ніл є джерелом тертя в регіоні і, ймовірно, буде залишатися таким і надалі. Складнощі пов'язані з британським контролем над усією долиною Нілу від Єгипту на південь до Великих озер. Британія захопила цю величезну територію, щоб утримати інші європейські держави подалі від Нілу і, теоретично, захистити свої інтереси в Індії, зробивши Єгипет своїм найважливішим плацдармом. Захист своїх інтересів в Єгипті як спосіб захисту Індії змусив британських чиновників у різних колоніях у 1929 р. укласти угоду із самими собою, тим самим надавши Єгипту монополію на використання Нілу. Британські чиновники проігнорували інтереси Ефіопії, хоча вона була суверенною і незалежною країною, яка була джерелом частини Нілу, а також принесли в жертву інтереси інших колоній, пов'язаних з Нілом, включно з Кенією й Угандою. Коли британці пішли, Єгипет і Судан уклали угоду і продовжували ігнорувати Ефіопію. Вони також ігнорували нові постколоніальні країни навколо Великих озер, які не були сторонами "договору". Оскільки питання "Нільського договору" не було врегульовано, воно й надалі залишатиметься джерелом ворожнечі між державами регіону. Останні спроби держав залагодити суперечку та дійти консенсусу не увінчалися успіхом (Latest talks..., 2023).

Судан належить до держав, що мають інтереси в Нілі, але країна стикається з іншими серйозними проблемами, які призводять до того, що Ніл залишається поза увагою. Ці виклики переважно стосуються внутрішньої стабільності, оскільки уряд має проблеми з легітимністю серед населення, що сформовано із численних етнічних спільнот, що конкурують між собою.

Ключовою регіональною напругою, що зараз розгортається в Судані, є суперечка за річку Ніл між Єгиптом й Ефіопією. Єгипет глибоко стурбований збереженням доступу до річки, яка задовольняє близько 90 % потреб країни у воді (ELDoH, 2023). Будівництво в Ефіопії дамби Великого Ефіопського Відродження може порушити доступ Єгипту та Судану до прісної води, сільськогосподарської продукції та виробництва електроенергії.

Ефіопія послідовно відхиляла вимоги Єгипту та Судану з приводу обов'язкової угоди щодо правил наповнення дамби та розподілу води. Тривалий конфлікт у Судані може ускладнити переговори щодо Нілу.

Маневрування Ефіопії в Судані також викликало тривогу. У липні 2023 р. Ефіопія закликала розгорнути

східноафриканські сили в Судані для захисту мирного населення. Це небезпечний крок, який може сприяти тому, що внутрішній конфлікт переросте в регіональну війну, яка потенційно залучить більше країн, включно з Єгиптом (Besliu, 2023).

Судан має тривалу історію конфліктів, що сягає його заснування та першої громадянської війни, яка почалася за рік до здобуття незалежності від Британії. Бойові дії часто точилися між регіонами Півночі та Півдня. Величезні запаси нафти та золота Судану привабили сторонніх акторів, які прагнули підтримати свої інтереси, і конфлікти всередині країни продовжували загострюватися.

Нинішній конфлікт багато в чому пов'язаний з діями колишнього диктатора Омара аль-Башира, який перебрав владу внаслідок безкровного перевороту наприкінці 80-х років під час другої громадянської війни в країні. Він заборонив політичні партії, запровадив ісламські закони та став військовим диктатором. З метою зміцнення своєї влади він зібрав групу повстанців на заході країни на чолі з командиром на прізвище "Хамедті" у загони міліції, відомі як джанджавід. Саме так постала особиста армія аль-Башира, яку наразі називають Силами швидкого реагування. Ця воєнна структура стала прибутковою бізнес-імперією, яка контролювала золоті копальні, проводила контрабандні операції та забезпечувала найнятих бійців у регіональних конфліктах. Сили швидкого реагування також сприяли прибутковій торгівлі золотом з іноземними державами, такими як РФ й Об'єднані Арабські Емірати, що є найбільшими покупцями суданського золота. Конфлікт у Судані загострився, коли Південний Судан відокремився в 2011 р., забравши із собою 75 % нафтових запасів Судану (ELDoh, 2023). Інфляція була шаленою, ціни на продукти харчування зросли, і в аль-Башира не було достатньо ресурсів, щоб надалі забезпечувати життєдіяльність політичної системи в державі. У 2019 р. люди вийшли на вулиці й протестували проти диктатури аль-Башира, що призвело до його усунення від влади.

Однак військова верхівка, що прийшла до влади, продовжувала знущатися над протестувальниками й убивати їх. У грудні 2022 р. генерал Абдель Фаттах Аль-Бурхан погодився повернути контроль над урядом цивільним представникам влади, але мав одну умову: Сили швидкого реагування мають увійти до офіційної суданської армії. Хамедті, лідеру Сил швидкого реагування, ця ідея не сподобалася, і він вирішив повалити уряд і сам очолити країну. Конфлікт поширився на всю столицю та країну загалом і продотриває донині (Dutta, 2023).

Тим часом війна затягується, і ситуація для народу Судану та ризику для ширшого регіону лише зростають. У своєму зверненні до Генеральної Асамблеї ООН фактичний військовий правитель Судану генерал Абдель Фаттах аль-Бурхан попередив, що конфлікт є прямою загрозою міжнародному миру та безпеці. Цифри це підтверджують: понад мільйон біженців утекли до сусідніх країн, а ще сім мільйонів є внутрішньо переміщеними особами. Близько 80 % інфраструктури охорони здоров'я країни не функціонує, і, за даними Всесвітньої продовольчої програми, шість мільйонів суданців перебувають "за крок від голоду". Оскільки гуманітарні потреби ООН для Судану профінансовано лише на чверть, то перспектива гуманітарної катастрофи стає дедалі реальнішою (Hudson, 2023).

Події, що зараз розвиваються в Судані, нагадують типову боротьбу за владу, яка спостерігається в нестабільних державах, де існує більше одного потужного збройного угруповання і кожне з них бореться за конт-

роль. Однак політичний конфлікт й ескалація військового протистояння насправді набагато складніші, ніж проста боротьба за владу. Нинішній політичний конфлікт ускладнюється явною можливістю зовнішньої підтримки різних внутрішніх посередників у конфлікті (ELDoh, 2023).

Жителі **Південного Судану** зазнали численних колоніальних впливів – під владою арабів у Хартумі, єгиптян, турків і британців, що ускладнювалося релігійними розбіжностями між мусульманами та християнами. Південний Судан не отримав незалежність у 1956 р., він продовжував залишатися фактично колонією Хартума. Згодом Судан розгорнув власну версію антиколоніальної війни, спрямованої проти ісламського уряду в Хартумі. Саме як залишок територіального колоніалізму Південний Судан отримав значну підтримку Міжурядового управління з питань розвитку та прозаконтинентальну підтримку у своєму прагненні до незалежності. У цьому процесі було проігноровано кричущі внутрішні суперечності всередині Південного Судану, що були приховані у прагненні до незалежності.

Отже, вихід Південного Судану з Судану було підтримано Міжурядовим управлінням з питань розвитку, яке очолила Кенія. А втім, була відсутня стратегія, що могла б передбачити наслідки здобуття незалежності Південним Суданом. Кенія вважала, що в її власних інтересах було допомогти звільнити Південний Судан, й оскільки головною метою було здобуття незалежності, то в офіційному Найробі мало замислювалися над можливими негативними наслідками успіху. Наслідком нездатності передумати негативні наслідки є те, що Південний Судан перебуває у стані глибокої нестабільності через проблему розподілу влади в країні, а також через всеохопну корупцію. Боротьба за владу між політичними таборами Сальви Кііра і Рієка Мачала, що триває досі, незважаючи на заклик Папи Римського Франциска, який 3 лютого 2023 р. відвідав Південний Судан з візитом, не демонструє жодних ознак згасання (Pope Francis..., 2023).

Південний Судан розглядають у регіоні як нестабільну та конфліктну державу, що потребує підтримки. Таке сприйняття Південного Судану в конкурентному міжнародному та регіональному стратегічному політичному середовищі, де кожна країна переслідує свої національні інтереси, має недоліки (Yokoju, 2018).

Наймолодша держава на Африканському Розі стала ареною, де потужні сусідні маневрують для регіонального впливу. Погіршення ситуації з безпекою в багатому на нафту Південному Судані заскочило сусідні держави зненацька, але вони скористалися можливостями, які надає ситуація. Уганда та Південний Судан, Ефіопія й Еритрея, Кенія та Єгипет підтримують різні проксі-сили, і їхня конкуренція може занурити регіон у хаос. Поки Південний Судан бореться з військовою та політичною кризою, Африканський Ріг перетворився на регіон, що набуває дедалі більшого геополітичного значення (Mesfin, 2015).

За даними міжнародної правозахисної організації "Freedom House", Південний Судан посів перше місце в рейтингу найменш демократичних держав світу, має найгірші сукупні показники щодо політичних прав і громадянських свобод (Freedom In..., 2023).

Кенія. Країна опинилася втягнутою у ворожнечу різних південносуданських сил і не в змозі виплутатися з неї. Кенія де-факто зберігає контроль над спірною територією на Сході Африки – трикутником Ілемі, на який, крім Південного Судану, також претендує Ефіопія. У Кенії поширене твердження, що трикутник Ілемі є частиною кенійської суверенної території, яку країна має

захищати. А в Південному Судані деякі чиновники звинувачують Кенію в тому, що вона використовує внутрішні слабкості країни для захоплення південносуданських земель. Вони стверджують, що кенійські чиновники підбурюють народ туркана до зазіхань на територію народу топаса, що означає нескінченні тертя між сусідніми країнами Африканського Рогу. З іншого боку, Кенія має суттєвий вплив на систему освіти в Південному Судані, бо південносуданські студенти складають кенійські іспити і продовжуватимуть це робити доти, доки Південний Судан не зможе організувати цей процес всередині країни. Кенія через усе це опинилася в суперечливому становищі: вона намагається стабілізувати регіон, водночас захищаючи свої інтереси щодо тих же країн, яким вона хотіла б допомогти стабілізуватися. Вона також є залученою у міжфракційні чвари, у яких одна фракція намагається втягнути сусіда у свої внутрішні суперечки і відвернути увагу від своєї слабкості. Тож Кенія буде змушена й надалі зберігати делікатний баланс між захистом від звинувачень і виконанням своїх зобов'язань щодо надання допомоги сусідам у біді, оскільки це відповідає національним інтересам Кенії.

Прикордонні проблеми Кенії мають колоніальне коріння як у політиці, так і в адміністративній практиці, вони залишаються нерозв'язаними і можуть стати джерелом нових проблем. Обмеження її кордонів є наслідком територіальної конкуренції між Німеччиною, Італією та Великою Британією, а також арабського впливу на узбережжя. Оскільки екватор ділить країну на дві географічні половини, вона мала геостратегічне значення для позаконтинентальних сил, які ділили Східну Африку. З моменту свого колоніального заснування у 1880–1890-х рр. Кенія посіла та продовжує посідати особливе місце в регіоні як центр, економічний двигун, а також політичний флюгер. Вона здобула дві суперечливі репутації, які досі є предметом дискусій і частиною її спадщини. По-перше, це була "країна білої людини", рай для білої аристократії, яку обслуговували "щасливі" тубільці. По-друге, це була земля війни Мау-Мау, в якій "щасливі тубільці" втратили своє щастя, стали жорстокими та спробували вигнати аристократію зі створеного ними раю на екваторі. Результатом протистояння стала незалежність, у якій постколоніальна Кенія вирізнялася ненасильницьким характером порівняно зі своїми сусідами в Уганді, Судані, Ефіопії та Сомалі. Оскільки в інших країнах панував хаос, Кенія виділялася як острівець стабільності, куди інші могли втекти в пошуках притулку.

З екватором, що розділяє країну на дві географічні половини, Кенія мала і продовжує мати геостратегічну цінність для позаконтинентальних сил, що зацікавлені в обмеженні її регіонального впливу та диктуванні незалежності її думок і дій. Вона також продовжує боротися за те, щоб знайти баланс між ідеалами та практичністю, лідирувати в регіоні й залишатися його центром, а також передбачати як внутрішні, так і зовнішні виклики. Залишаючись відданою справою стабілізації Сомалі та Південного Судану, вона має бути готовою до того, що бойові дії можуть бути організовані маріонетками або розчарованими маріонетками, які намагаються відволікти увагу від своєї неспроможності. В умовах, коли терористичне угруповання "Аль-Шабаб" практично вільно діє в Сомалі і регіоні Африканського Рогу, Кенія має визнати, що офіційна влада в Могадішо є ставлениками позаконтинентальних сил, які переважно вороже налаштовані до Кенії. З огляду на ймовірні додаткові відкриття нафти, газу й інших видів морських багатств, Кенії слід очікувати та готуватися до подальшої деста-

балазації. Водночас Кенія прагне стабілізації Південного Судану, діючи як посередник між двома основними угрупованнями, але її вплив стає все обмеженішим, оскільки ці угруповання нападають одне на одного і час від часу розчаровують Кенію.

Стикається і продовжуватиме стикатися із серйозними внутрішніми викликами, що мають вплив на Африканський Ріг та інші регіони, і Кенія. Хоча деякі виклики можуть бути спричинені ззовні, вони становлять значну загрозу для здатності країни функціонувати як держава і як регіональний гравець. Кенія проводить демократичні вибори кожні п'ять років, порівняно з іншими країнами регіону, але вона продовжує відчувати напруженість, що створює перешкоди для проведення виборів, які мають дестабілізувальний ефект для суспільства. Це впливає, по-перше, на економіку та соціально-політичну згуртованість, а, по-друге, на здатність Кенії вирішувати регіональні проблеми. Довіра до неї підривається, коли створюється враження, що багато голосів усередині держави претендують на те, щоб говорити від імені Кенії. Внутрішні суперечності й надалі впливатимуть на здатність країни протистояти зовнішнім викликам, включно із проведенням миротворчих операцій на Африканському Розі.

Уганда. Країна має настільки тривалу історію громадянської та політичної нестабільності, що за понад 60 років незалежності в Уганді ніколи не було мирного переходу влади від одного президента до іншого. Дедалі більший авторитаризм незмінного президента Йовері Мусевені та слабкі інституції країни посилюють виклики для держави. Ризики конфліктів на місцевому рівні зростають через невизначеність політичної спадкоємності, економічну стагнацію, високу частку молоді в суспільстві та приплив біженців із Південного Судану. Репресії держави проти політичної опозиції та дедалі більша залежність від реагування безпеки на політичні проблеми спричиняють невдоволення політично й економічно маргіналізованих громад країни.

В Уганді діє повстанське угруповання Альянс демократичних сил (англ. Allied Democratic Forces – ADF), що виникло на початку 1990-х рр. ІДІЛ також має свій вплив в Уганді якраз через найбільшу фракцію ADF, яку вважають однією із філій "Ісламської держави". Спочатку повстанське угруповання ADF складалось як із християнських, так і з мусульманських бійців і мало на меті позбавити влади президента Мусевені. Утім, повстанці були розбиті угандійськими військами в середині 2000-х рр. і змушені тікати до східної частини Демократичної Республіки Конго (ДРК), де вони класифікували себе як озброєне ісламістське угруповання. Незважаючи на те, що діяльність повстанців зосереджена в ДРК, ADF активно вербує бійців в Уганді, де вона спирається на джерело невдоволення серед мусульман країни, які, за офіційними оцінками, становлять приблизно 14 % населення (Mahtani, 2021).

Водночас країна продовжує відігравати важливу регіональну роль у миротворчих операціях у Сомалі та в боротьбі з тероризмом, але США й інші міжнародні гравці неодноразово критикували втручання Уганди у громадянську війну в Південному Судані на боці президента країни проти сил повстанців.

Дискусія і висновки

В умовах глобального геополітичного перерозподілу, що триває, регіон Африканського Рогу чекають складні часи в найближчому майбутньому, зокрема й через те, що країни регіону погано експлуатують свої природні ресурси. Ця неспроможність дає змогу глоба-

льним акторам диктувати, що відбувається на Африканському Рози, використовувати маріонеток для тиску на країни та тримати регіон у вічній залежності, що сприяє зовнішній експлуатації. Він продовжуватиме страждати як усередині, так і ззовні, породжуючи численні конфлікти і звинувачуючи в цьому етнічну приналежність, релігію та політичні угруповання, що прагнуть до влади. Це стане випробуванням компетентності різних лідерів у регіоні; деякі з них мають проблеми з баченням розвитку країн чи регіону загалом. Протистояння геополітичним силам, що конкурують, і здатність протистояти зовнішнім викликам потребуватимуть узгоджених регіональних зусиль з боку всіх країн Африканського Рогу. Проте внутрішнє і регіональне суперництво, ймовірно, зменшить цю можливість через дедалі більше несприяття суспільством певних держав. Транснаціоналізація конфліктів, що починаються в одній країні, а потім виходять за межі кордону за ефектом "spillover", увічнить регіональну нестабільність. Нездатність виконати зобов'язання посилить імідж жалюгідності і тим самим дасть можливість геополітичним акторам диктувати свою волю країнам регіону.

Однак у регіоні існує можливий вихід, що дає змогу аналітичним центрам передбачати ймовірні наслідки геополітичного перерозподілу. Проблема полягає в тому, що держави, які покладаються на партнерів з розвитку для отримання бюджетної підтримки для задоволення основних внутрішніх потреб, не схильні думати про регіональні інтереси. Таке мислення може не відповідати передбачуваним інтересам "держав-панів" та їхніх "ставлеників", що відіграють роль регіональних лідерів.

Список використаних джерел

- Україна надасть країнам Африки 50 тисяч тонн пшениці безкоштовно. (2022). Економічна правда. <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/19/691643>
- About IGAD. (2024). IGAD. <https://igad.int/about/?tab=the-history>
- Aden, M., & McCabe, R. (2021). *Djibouti: Ports, Politics and Piracy. Capacity Building for Maritime Security: The Western Indian Ocean Experience*. Palgrave Macmillan. https://pureportal.coventry.ac.uk/files/56536508/Post_Print.pdf
- Ahmed, M. O., & Tadesse, A. (2024). *Why Ethiopia's Red Sea Port Deal With Somaliland Has Somalia On Edge*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-01-04/why-ethiopia-s-red-sea-port-deal-with-somaliland-has-somalia-on-edge>
- Aliyev, P., & Caliskan, G. (2023). How Does The Geopolitical Position Of Djibouti Influence Its Relations With Great Powers? *Diplomasi ve Strateji Dergisi*, 4(2), 190–228. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3421144>
- Besliu, R. (2023). *No World Order: In Sudan, the Geopolitical Chessboard Unravels*. Green European Journal. <https://www.greeneuropeanjournal.eu/no-world-order-in-sudan-the-geopolitical-chessboard-unravels>
- Close the Foreign Bases in Djibouti. (2023). Pressenza. <https://www.pressenza.com/2023/12/close-the-foreign-bases-in-djibouti/>
- Conflict in Ethiopia. (2023). Center for Preventive Action. Global Conflict Tracker. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ethiopia>
- Cooper, D., & Underwood, A. (2010). *Eritrean*. Ethnomed. <https://ethnomed.org/culture/eritrean>
- Data for Sudan, South Sudan, Kenya, Uganda, Djibouti, Ethiopia, Eritrea, Somalia. (2023). The World Bank. <https://data.worldbank.org/?locations=SD-SS-KE-UG-DJ-ET-ER-SO>
- Debisa, N. G. (2021). Security diplomacy as a response to Horn of Africa's security complex: Ethio-US partnership against al-Shabaab. *Cogent Social Sciences*. https://www.researchgate.net/publication/350015335_Security_diplomacy_as_a_response_to_Horn_of_Africa's_security_complex_Ethio-US_partnership_against_al-Shabaab
- Djibouti. (2024). The World Factbook. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/djibouti>
- Dutta, R. (2023). Why Wagner is leaving Bakhmut? *Times of India*. <https://timesofindia.indiatimes.com/readersblog/the-war-in-ukraine/why-wagner-is-leaving-bakhmut-54251>
- ELDoh M. (2023). *Sudan Conflict: More Complex than Meets the Eye*. *Geopolitical Monitor*. <https://www.geopoliticalmonitor.com/sudan-conflict-more-complex-than-meets-the-eye>
- Eritrea. (2024). The World Factbook. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/eritrea>
- Ethnic Cleansing Ongoing in Ethiopia. (2021). Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/the-day-in-human-rights/2023/06/01>
- Freedom In The World 2023*. (2023). Freedom House. https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-03/FIW_World_2023_DigitalPDF.pdf
- GDP (current US\$) – Somalia, Uganda, Sudan, South Sudan, Kenya, Eritrea, Ethiopia. (2023). The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&locations=SO-UG-SD-SS-KE-ER-ET&start=2012>
- Harb, I. (2023). *Somalia Continues to Face Crises on Several Fronts in 2023*. Arab Center Washington DC. <https://arabcenterdc.org/resource/somalia-continues-to-face-crises-on-several-fronts-in-2023>
- HORN Bulletin. (2023). Prospects for Peace and Prosperity in the Horn of Africa: Overcoming Historical Legacies and Embracing Regional Cooperation for Sustainable Development, (VI), I, p. 40.
- Horn of Africa: Donors at UN-backed event announce US\$2.4 billion to support people. (2023). OCHA. <https://www.unocha.org/news/horn-africa-donors-un-backed-event-announce-us24-billion-support-people>
- Hudson, C. (2023). *Avoiding the "Libya Scenario" in Sudan*. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/avoiding-libya-scenario-sudan>
- International Partnerships. Somalia. (2024). The European Commission. https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries/somalia_en
- Kamsal, H. (2021). *The Somali Civil War from an identity and feminist perspective*. Gender Institute in Geopolitics. <https://iggeo.org/wp-content/uploads/2022/10/Hiba-The-Somali-Civil-War-EN-translation-2-6.pdf>
- Latest talks between Ethiopia, Sudan and Egypt over mega dam on the Nile end without breakthrough. (2023). AP News. <https://apnews.com/article/ethiopia-egypt-nile-water-dispute-143261644df90d9762a3392c300a4e27>
- Mahtani, D. (2021). The Kampala Attacks and Their Regional Implications. International Crisis Group. <https://www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/uganda-democratic-republic-congo/kampala-attacks-and-their-regional-implications>
- Maritime Delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya). (2024). International Court of Justice. <https://www.icj-cij.org/case/161>
- Mengisteab, K. (2011). Critical Factors in the Horn of Africa's Raging Conflicts. *Nordiska Afrikainstitutet*, 39.
- Mesfin, B. (2015). *The regionalisation of the South Sudanese crisis*. Institute for Security Studies. https://www.files.ethz.ch/isn/191757/E_Africa_Report_4.pdf
- Most Corrupt Countries 2024. (2024). World Population Review. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-corrupt-countries>
- Mwakideu, C. (2022). *Illicit drugs: Africa's growing silent crisis*. DW. <https://www.dw.com/en/illicit-drugs-africas-growing-silent-crisis/a-62523326>
- Pope Francis concludes Ecumenical visit to South Sudan. (2023). Vatican News. <https://www.vaticannews.va/en/africa/news/2023-02/pope-francis-concludes-ecumenical-visit-to-south-sudan.html>
- Somalia signs treaty to formally join East African Community. (2023). Africanews. <https://www.africanews.com/2023/12/16/somalia-signs-treaty-to-formally-join-east-african-community>
- Sulaiman, A., & Yousif, H. (2019). The Geopolitical Problems of Eritrea. *Journal of College of Education for Women*, 26(4). <https://jcoeduw.uobaghdad.edu.iq/index.php/journal/article/view/1046/969>
- Terefe, F., & Tesfaye, M. (2023). Militarisation of the Horn of Africa and what this means for regional security. *Good Governance Africa*. <https://gga.org/militarisation-of-the-horn-of-africa-and-what-this-means-for-regional-security>
- U-Report: Amplifying voices for young people. (2023). UNICEF Uganda. <https://www.unicef.org/uganda/what-we-do/u-report>
- Waal, A. de (2023). *Ethiopia PM Abiy Ahmed eyes Red Sea port, inflaming tensions*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-africa-67332811>
- Witt, A. (2014). *Consolidating regional cooperation while protecting national security interests: diametric opposition or precondition for peace and security?* 10th FES annual conference: Peace and security in the Horn of Africa; Nairobi, Kenya. Friedrich-Ebert-Stiftung. <https://library.fes.de/pdf-files/bueeros/aethiopien/11552-20150807.pdf>
- Yeboua, K., & Cilliers, J. (2021). Development prospects for the Horn of Africa countries to 2040. *East Africa Report*, 42(68). Institute for Security Studies. https://www.researchgate.net/publication/356378083_Development_prospects_for_the_Horn_of_Africa_countries_to_2040
- Yokoju, K. (2018). *Geopolitics and Strategic options for Sudan and South Sudan Relations*. Center For Strategic & Policy Studies. <https://csps.org.ss/wp-content/uploads/2018/09/3.pdf>
- Youth in Africa: a demographic imperative for peace and security: Horn of Africa, the Great Lakes and the Sahel. (2023). UNDP. <https://undp-africa-youth-in-africa-2023-EN.pdf>

References

- About IGAD. (2024). IGAD. <https://igad.int/about/?tab=the-history>
- Aden, M., & McCabe, R. (2021). *Djibouti: Ports, Politics and Piracy. Capacity Building for Maritime Security: The Western Indian Ocean Experience*. Palgrave Macmillan. https://pureportal.coventry.ac.uk/files/56536508/Post_Print.pdf
- Ahmed, M. O., & Tadesse, A. (2024). *Why Ethiopia's Red Sea Port Deal With Somaliland Has Somalia On Edge*. Bloomberg. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2024-01-04/why-ethiopia-s-red-sea-port-deal-with-somaliland-has-somalia-on-edge>

- Aliyev, P., & Caliskan, G. (2023). How Does The Geopolitical Position Of Djibouti Influence Its Relations With Great Powers?" *Diplomasi ve Strateji Dergisi*, 4 (2), 190–228. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3421144>
- Besliu, R. (2023). *No World Order: In Sudan, the Geopolitical Chessboard Unravels*. Green European Journal. <https://www.greeneuropeanjournal.eu/no-world-order-in-sudan-the-geopolitical-chessboard-unravels>
- Close the Foreign Bases in Djibouti. (2023). Pressenza. <https://www.pressenza.com/2023/12/close-the-foreign-bases-in-djibouti/>
- Conflict in Ethiopia. (2023). Center for Preventive Action. Global Conflict Tracker. <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/conflict/conflict-ethiopia>
- Cooper, D., & Underwood, A. (2010). *Eritrean*. Ethnomed. <https://ethnomed.org/culture/eritrean>
- Data for Sudan, South Sudan, Kenya, Uganda, Djibouti, Ethiopia, Eritrea, Somalia. (2023). The World Bank. <https://data.worldbank.org/?locations=SD-SS-KE-UG-DJ-ET-ER-SO>
- Debisa, N. G. (2021). *Security diplomacy as a response to Horn of Africa's security complex: Ethio-US partnership against al-Shabaab*. Cogent Social Sciences. https://www.researchgate.net/publication/350015335_Security_diplomacy_as_a_response_to_Horn_of_Africa's_security_complex_Ethio-US_partnership_against_al-Shabaab
- Djibouti. (2024). The World Factbook. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/djibouti>
- Dutta, R. (2023). *Why Wagner is leaving Bakhmut?* Times of India. <https://timesofindia.indiatimes.com/readersblog/the-war-in-ukraine/why-wagner-is-leaving-bakhmut-54251>
- ELDoh M. (2023). *Sudan Conflict: More Complex than Meets the Eye*. *Geopolitical Monitor*. <https://www.geopoliticalmonitor.com/sudan-conflict-more-complex-than-meets-the-eye>
- Eritrea. (2024). The World Factbook. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/eritrea>
- Ethnic Cleansing Ongoing in Ethiopia. (2021). Human Rights Watch. <https://www.hrw.org/the-day-in-human-rights/2023/06/01>
- Freedom In The World 2023. (2023). Freedom House. https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-03/FIW_World_2023_DigitalPDF.pdf
- GDP (current US\$) – Somalia, Uganda, Sudan, South Sudan, Kenya, Eritrea, Ethiopia. (2023). The World Bank. <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.CD?end=2022&locations=SO-UG-SD-SS-KE-ER-ET&start=2012>
- Harb, I. (2023). *Somalia Continues to Face Crises on Several Fronts in 2023*. Arab Center Washington DC. <https://arabcenterdc.org/resource/somalia-continues-to-face-crises-on-several-fronts-in-2023>
- HORN Bulletin. (2023). *Prospects for Peace and Prosperity in the Horn of Africa: Overcoming Historical Legacies and Embracing Regional Cooperation for Sustainable Development*, (VI), I, p. 40.
- Horn of Africa: Donors at UN-backed event announce US\$2.4 billion to support people. (2023). OCHA. <https://www.unocha.org/news/horn-of-africa-donors-un-backed-event-announce-us24-billion-support-people>
- Hudson, C. (2023). *Avoiding the "Libya Scenario" in Sudan*. Center for Strategic and International Studies. <https://www.csis.org/analysis/avoiding-libya-scenario-sudan>
- International Partnerships. Somalia. (2024). The European Commission. https://international-partnerships.ec.europa.eu/countries/somalia_en
- Kamsal, H. (2021). *The Somali Civil War from an identity and feminist perspective*. Gender Institute in Geopolitics. <https://igg-geo.org/wp-content/uploads/2022/10/Hiba-The-Somali-Civil-War-EN-translation-2-6.pdf>
- Latest talks between Ethiopia, Sudan and Egypt over mega dam on the Nile end without breakthrough. (2023). AP News. <https://apnews.com/article/ethiopia-egypt-nile-water-dispute-143261644df90d9762a3392c300a4e27>
- Mahtani, D. (2021). *The Kampala Attacks and Their Regional Implications*. International Crisis Group. <https://www.crisisgroup.org/africa/great-lakes/uganda-democratic-republic-congo/kampala-attacks-and-their-regional-implications>
- Maritime Delimitation in the Indian Ocean (Somalia v. Kenya). (2024). International Court of Justice. <https://www.icj-cij.org/case/161>
- Mengisteab, K. (2011). *Critical Factors in the Horn of Africa's Raging Conflicts*. Nordiska Afrikainstitutet, 39.
- Mesfin, B. (2015). *The regionalisation of the South Sudanese crisis*. Institute for Security Studies. https://www.files.ethz.ch/isn/191757/E_Africa_Report_4.pdf
- Most Corrupt Countries 2024. (2024). World Population Review. <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-corrupt-countries>
- Mwakideu, C. (2022). *Illicit drugs: Africa's growing silent crisis*. DW. <https://www.dw.com/en/illicit-drugs-africas-growing-silent-crisis/a-62523326>
- Pope Francis concludes Ecumenical visit to South Sudan. (2023). Vatican News. <https://www.vaticannews.va/en/africa/news/2023-02/pope-francis-concludes-ecumenical-visit-to-south-sudan.html>
- Somalia signs treaty to formally join East African Community. (2023). Africanews. <https://www.africanews.com/2023/12/16/somalia-signs-treaty-to-formally-join-east-african-community>
- Sulaiman, A., & Yousif, H. (2019). *The Geopolitical Problems of Eritrea*. *Journal of College of Education for Women*, 26 (4). <https://coedu.uobaghdad.edu.iq/index.php/journal/article/view/1046/969>
- Terefe, F., & Tesfaye, M. (2023). *Militarisation of the Horn of Africa and what this means for regional security*. Good Governance Africa. <https://gga.org/militarisation-of-the-horn-of-africa-and-what-this-means-for-regional-security>
- Ukraine will provide African countries with 50,000 tons of wheat for free. (2022). Economic truth [in Ukrainian]. <https://www.epravda.com.ua/news/2022/09/19/691643>
- U-Report: Amplifying voices for young people. (2023). UNICEF Uganda. <https://www.unicef.org/uganda/what-we-do/u-report>
- Waal, A. de (2023). *Ethiopia PM Abiy Ahmed eyes Red Sea port, inflaming tensions*. BBC. <https://www.bbc.com/news/world-africa-67332811>
- Witt, A. (2014). *Consolidating regional cooperation while protecting national security interests: diametric opposition or precondition for peace and security?* 10th FES annual conference: Peace and security in the Horn of Africa; Nairobi, Kenya. Friedrich-Ebert-Stiftung. <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/aethiopian/11552-20150807.pdf>
- Yeboua, K., & Cilliers, J. (2021). *Development prospects for the Horn of Africa countries to 2040*. *East Africa Report*, 42 (68). Institute for Security Studies. https://www.researchgate.net/publication/356378083_Development_prospects_for_the_Horn_of_Africa_countries_to_2040
- Yokoju, K. (2018). *Geopolitics and Strategic options for Sudan and South Sudan Relations*. Center For Strategic & Policy Studies. <https://csps.org.ss/wp-content/uploads/2018/09/3.pdf>
- Youth in Africa: a demographic imperative for peace and security: Horn of Africa, the Great Lakes and the Sahel. (2023). UNDP. <https://undp-africa-youth-in-africa-2023-EN.pdf>

Отримано редакцію журналу / Received: 16.11.23
 Прорецензовано / Revised: 22.12.23
 Схвалено до друку / Accepted: 23.01.24

Natalia NOVYTSKA, PhD Student
 ORCID ID: 0000-0001-6638-667X
 e-mail: natalya.novytska1@gmail.com
 Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

GEOPOLITICAL CHARACTERISTICS OF THE COUNTRIES OF THE HORN OF AFRICA

Background. The article provides a description of the Horn of Africa and examines recent security transformations for a number of states in the region. The Horn of Africa is a strategically important region for African and global trade and security. The organization of the Intergovernmental Authority on Development is the main platform for the settlement of complex interstate relations for the countries of the region.

Methods. The following methods were used: analytical, historical, generalization. During the research, the authors relied on the principle of objectivism.

Results. In the region of the Horn of Africa, intense rivalry and competition between states is observed, which does not contribute to the consolidation and solution of security challenges, and as a result to the economic growth of the region as a whole. Numerous conflicts both within individual states of the Horn of Africa and between them undermine the stability of the region. Competition for the influence of extra-regional powers also does not contribute to the consolidation of the states of the Horn of Africa.

Conclusions. The conflictogenicity of the Horn of Africa develops according to the "spillover" effect, which emphasizes the interdependence of the security situation of the states of the region. Conflicts developing in different states of the region have a tendency to spread beyond the sovereign borders of the countries and have an impact on the destabilization of other states of the region. In particular, the long-term conflict in Somalia is affecting the destabilization of neighboring Kenya and Ethiopia. The conflicts in Sudan affect the security situation in South Sudan and Ethiopia, etc.

Keywords: Horn of Africa, Intergovernmental Authority on Development, Somalia, Djibouti, Sudan, South Sudan, Eritrea, Ethiopia, Uganda, Kenya.

Автор заявляє про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

Authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.